

Stručni rad

UDK 1:929 Perović M. A.

Adnan ČIRGIĆ (Podgorica)

Fakultet za crnogorski jezik i književnost – Cetinje

adnan.cirgic@fcjk.me

ODLAZAK VELIKANA KULTURNE MONTENEGRISTIKE

In memoriam: Milenko A. Perović

(1950–2023)

U Novome Sadu 26. 12. 2023. godine preminuo je u 74. godini istaknuti crnogorski naučni, društveni i kulturni radnik prof. dr Milenko A. Perović.

Milenko Perović rođen je u Vrbasu 14. XI 1950, đe je završio osnovnu školu i gimnaziju. Studije filozofije završio je u Beogradu 1974, a doktorsku disertaciju „Vrijednosni sistem i moralna svijest malograđanstva”, pod mentorstvom Milana Kangrge, odbranio je na Filozofskom fakultetu u Zagrebu 1984. godine.

Od 1987. do odlaska u penziju 2016. godine bio je profesor filozofskih predmeta na Odsijeku za filozofiju Filozofskoga fakulteta u Novome Sadu. Bio je osnivač Studijske grupe za filozofiju, Katedre te Odsijeka za filozofiju na Filozofskome fakultetu u Novom Sadu, đe je utemeljio magistarske i doktorske studije filozofije. Bio je pokretač filozofskoga časopisa „Arhe” na istome fakultetu. Jedan je od osnivača Bioetičkoga društva Srbije.

Koliko je svojim naučnim radom bio vezan za filozofiju, toliko je gotovo cio svoj društveni i kulturni angažman misionarski posvetio Crnoj Gori. Bio je jedan od glavnih kritičara društveno devijantnih pojava, raskrinkavao je tradicionalističke zablude o Crnoj Gori, bespoštedno je ukazivao na maligno djelovanje Srpske crkve u Crnoj Gori i njezinu asimilatorsku i negatorsku ulogu u odnosu na crnogorski nacionalni i državni identitet. Osobito je bio oštar prema stupidnim i pogubnim idejama koje su zagovarali dvorski intelektualci u Crnoj Gori što su održavali vitalnost crnogorske inferiornosti, poput ideje o ustavnome patriotizmu ili stava o jezičkome standardu čiji model treba bazirati na Novosadskome dogovoru koji je cjelokupnu crnogorsku baštinu tretirao kao dio srpske. Bio je britki polemičar i neumoljivi kritičar onih koji su bili zaduženi za afirmaciju i proučavanje crnogorske kulturne baštine, a svoj su rad podređivali beogradskim interesima. Bio je među Crnogorcima jedan od rijetkih kritičara svake vlasti, kako one koja je zlom trgovačkom pameću doprinijela crnogorskome kulturnom rasapu, tako i onih vlasti koje potonje četiri godine državu Crnu Goru pretvaraju u teritoriju Srpskoga sveta. Nema sumnje da su na vijest o njegovoj smrti odahnuli mnogi koje je prezirao i čiji je rad godinama javno razobličavao, a prije svega Crnogorska akademije nauka i umjetnosti, pseudomontenegrismi s nikšićkih katedara za jezik, a posebno oni koji slave pobjedu poslije 75-godišnjega antifašističkog ropstva, naročito bivši premijer Abazović što je – opsjednut kritičkim tekstovima Milenka Perovića – prije tri godine čak bio uputio telegram saučešća zbog smrti tada živa i zdrava profesora Perovića.

Kad je u pitanju montenegrizika, neizbrisiv je trag Milenko Perović ostavio kao član Savjeta za standardizaciju crnogorskoga jezika te predsjednik međunarodne Ekspertske komisije za standardizaciju crnogorskoga jezika, koja je osnovana nakon što je Savjet ugašen zbog nepomirljivih razlika među njegovim članovima u viđenju jezika u Crnoj Gori. Ekspertska je komisija pod njegovim rukovodstvom 2010. godine usvojila *Pravopis crnogorskoga jezika* i *Gramatiku crnogorskoga jezika*, koje je kao zvanične dokumente objavilo ondašnje Ministarstvo prosvjete i nauke Crne Gore. Lično sam svjedočio beskompromisnoj hrabrosti Milenka Perovića da se suprotstavi zabludama i propagandi protiv crnogorskoga jezika kojima je politički angažovana crnogorska akademska zajednica zbunjivala javnost posredstvom ondašnjega najuticajnijega medija „Vijesti“.

Milenko Perović bio je kolumnist s najdužim stažom u Crnoj Gori, još od početka 90-ih godina minuloga vijeka. Teško bi se mogao naći ijedan društveni problem koji nije obrađen u njegovim kolumnama – od ekonomskih, književnih, crkvenih, jezičkih, kulturnih do političkih, a osobito ideoloških u kojima razobličava aktuelne pojave neofašizma i kolaboraciju s antidržavnim

pokretom. Posljednjih godina njegove kolumne čitali smo svake subote na portalu *Aktuelno*. Kad su potonjih nedelja njegove kolumne izostale, krili smo od čitalaca da je bolestan, da mu se dušmani ne naslade. Nijesmo ni uzimali u obzir da neće ozdraviti jer spadao je u one o čijoj se smrti ne razmišlja, koji djeluju kao da su tu od iskona do sudnjega dana.

Milenko Perović bio je predsjednik Upravnoga odbora Instituta za crnogorski jezik i književnost od osnivanja 2010, a istu je funkciju obavljao i na Fakultetu za crnogorski jezik i književnost na Cetinju od osnivanja (2014) do smrti. Bio je pouzdani zastupnik interesa FCJK i naš tvrdi meteriz koji nije uspjela preskočiti podla namjera crnogorskih izdajnika da ugase FCJK. Bio je i predsjednik Crnogorskoga PEN centra, što je bila osobito važna društvena uloga u vrijeme državnoga i ideološkoga posrnuća Crne Gore potonjih godina. Dugo će se pamti njegovi proglasi, apeli i osude anticivilizacijskih nasrtaja vlasti na Crnu Goru i njene građanske aktiviste i kulturne stvaraocce.

Osim radom na standardizaciji crnogorskoga jezika, zadužio je Milenko Perović jezičku montenegristiku i jednom knjigom monografskoga karaktera. Iako je montenegristika najmlađa grana slavistike koja kaska u mnogočemu za sebi srodnim granama, njegovom je knjigom *Filozofija jezika* montenegristika iskoračila ispred drugih jer filozofija jezika ostaje po strani i u razvijanim sredinama iz našega okruženja.

Milenka Perovića upoznao sam kao član Savjeta za standardizaciju crnogorskoga jezika, koji je prije nešto više od deceniju i po osnovala Vlada Crne Gore radi donošenja *Pravopisa* i *Gramatike crnogorskoga jezika*, kao neophodnih priručnika za početak izvođenja nastave u osnovnome, srednjem i visokome obrazovanju. Znao sam da je riječ o dugogodišnjemu univerzitet-skom profesoru, utemeljitelju studija filozofije u Novome Sadu, autoru britkih društvenih kritika. Ali, s obzirom na to da sam znao da je rođen i da živi u Vojvodini, nijesam očekivao da je toliko upućen u naše domaće poganluke. Savjet za standardizaciju crnogorskoga jezika raspadao se zbog tri člana koja su htjela nadjačati stav preostalih deset. Savjet se raspao, Milenko Perović nije u javnosti zauzimao ničiju stranu, a onda se nakon pola godina s ondašnjim ministrom Škuletićem pojavio na konferenciji za štampu kao predsjednik Ekspertske grupe za standardizaciju crnogorskoga jezika i obznanio da je usvojen „najcrnogorskiji mogući Pravopis“, kako je tada rekao, i to s timom standardologa kakvim se ne bi mogla pohvaliti nijedna zemlja u okruženju. I zbilja taj Pravopis jeste bio najcrnogorskiji mogući jer je uvažio stav oba relevantna dijela Crne Gore – i one što crnogorski standard doživljavaju kao mogućnost da pišu i govore prepoznatljivo crnogorski, u skladu s osobinama koje su tipične samo za Crnu Goru, i one što ne žele odstupiti od norme uspostavljene srpskohrvatskim jezikom. Naravno, onaj dio Crne Gore što negira

Crnu Goru nije mogao biti uzet u obzir pri standardizaciji crnogorskoga jezika jer izvor njihova nezadovoljstva nije u pravopisnim rješenjima no u činjenici da je Crna Gora država. Nakon toga solomonskog postupka da ne treba tražiti rješenje u tijelu koje se raspada nego formirati novo i kompetentno, a onda usvojiti fleksibilnu normu, uzalud mu je bilo da se buni da nije filozof no profesor filozofije.

Poslije toga češće sam se viđao s Milenom Perovićem, a od izrade *Gramatike crnogorskoga jezika* redovno kad god bi dolazio u Crnu Goru. Upoznao je tada jednu grupicu mladih entuzijasta, sigurno smo mu izgledali kao žutokljunci, i toj grupi poklonio apsolutno povjerenje zalaganjem kod ondašnjega ministra Stijepovića za osnivanje Instituta za crnogorski jezik i književnost u Podgorici. Svoj je autoritet založio kod ministra i premijera da se osnuje specijalizovana naučna ustanova koja će montenegriskiju postaviti na zdrave noge.

Crna Gora je, kao što je poznato, tokom XX vijeka dala vrhunske stručnjake iz oblasti lingvistike, no ti stručnjaci nijesu zapadali Crnu Goru. Ostajali su uglavnom u Beogradu i Novom Sadu i radili za tamošnje interese, a ti su interesi podrazumijevali negaciju crnogorskoga ideniteta. S druge strane, imali smo sreću da se vrhunski autoriteti izvan lingvistike u zrelih godinama okrenu lingvistici kako bi pomogli jezikoslovnu montenegriskiju. Čudio sam mu se na sastancima u Zagrebu kako ravnopravno raspravlja s neprevaziđenim Josipom Silićem o pitanjima standardologije i Ivom Pranjkovićem o pitanjima sintakse. Mogu posvjedočiti da je najveći dio prilagođavanja dijela o sintaksi crnogorskoga jezika za *Gramatiku* sačinio upravo Milenko Perović. Tako je bilo i kasnije – kad su na red došli programi za crnogorski jezik i književnost za osnovne i srednje škole, tako je bilo i onda kad je Silić završavao svoju knjigu *Naučno-metodološke osnove standardizacije crnogorskoga jezika*. A iskustvo dugogodišnjega univerzitetskog nastavnika i autoritet stečen u svojoj struci Milenko Perović je nebrojeno puta iskoristio kad je trebalo pomoći Institutu, kasnije Fakultetu za crnogorski jezik i književnost. Taj autoritet okupio je veliki broj lingvista iz okruženja radi izrade *Transkripcijskoga priručnika crnogorskoga jezika*. Malo je koja knjiga okupila toliko značajnih imena iz oblasti nauke o jeziku kao ta, čime je crnogorski jezik dobio još jednu značajnu podršku i priznanje.

Nema nijednoga važnijega posla u oblasti jezikoslovne montenegriskije u kojemu nije učestvovao ili kojim nije rukovodio Milenko Perović u posljednjih petnaest godina – od usvajanja *Pravopisa* i *Gramatike*, izrade pravopisnoga rječnika, redakture teksta *Pravopisa*, osnivanja Instituta i Fakulteta, izrade programa za crnogorski jezik, pokretanja simpozijuma, izrade udžbenika i tako redom. Zbog toga je na Prvim cetinjskim filološkim danima,

jednoglasno od strane Fakulteta za crnogorski jezik i književnost nagrađen među prvim dobitnicima Povelje za izuzetan doprinos montenegristici. Bio je to gest zahvale onome koji uprkos tome ili baš zato što je cio svoj društveni angažman posvetio Crnoj Gori od te Crne Gore nikad nije polučio nijednu državnu nagradu.

Iza sebe je Milenko Perović ostavio mnogo – više od 150 filozofskih tekstova, preko 700 kolumni i 23 knjige i monografije, uzornu porodicu – uvijek posvećenu supruhu Bosiljku, šćer Milenu i sinove Miloša i Petra. Iza sebe je ostavio obnovljeni Crnogorski PEN centar i kolektiv Fakulteta za crnogorski jezik i književnost koji će se s ponosom šććati svoga predšććednika Upravnoga odbora i uzora u nauććnome i društvenom radu.

Slava mu!